

**МІНІСТЕРСТВО СВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

**ПРОЄКТ
ПРОГРАМИ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

спеціальність 231 «Соціальна робота»

освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота»

ЛУЦЬК – 2020

Програма «Атестаційний екзамен» підготовки бакалавра, галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота, за освітньо-професійною програмою Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота.

Розробник: Мартинюк Тетяна Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент
Чернета Світлана Юріївна, кандидат педагогічних наук, доцент
Лякішева Анна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор
Петрович Валерій Степанович, кандидат педагогічних наук, доцент

Проект програми атестаційного екзамену затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
протокол № 3 від 9 вересня 2020 р.

Завідувач кафедри:

(доц. Чернета С.Ю.)

© Мартинюк Т.А., 2020 р.
© Чернета С.Ю., 2020 р.
© Лякішева А.В., 2020 р.
© Петрович В.С., 2020 р.

Пояснювальна записка

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 231 Соціальна робота для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота» та навчальний план підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота» передбачають, що атестація здійснюється у формі атестаційного екзамену та публічного захисту кваліфікаційної роботи у 8 семестрі.

Метою підготовки студентів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти є професійна підготовка висококваліфікованих соціальних працівників, фахівців із соціальної роботи в освітній та соціальній сфері, соціальних педагогів, педагогів-організаторів з широким доступом до професійної діяльності в освітніх та соціальних інституціях.

Проект програми екзамену включає питання основних освітніх компонентів циклу загальної, професійної та практичної підготовки, в першу чергу – «Соціальної педагогіки», «Правового забезпечення соціальної роботи», «Теорії та технології соціальної роботи», «Соціальної роботи з різними категоріями клієнтів», «Теорії і методів профілактики девіантної поведінки», «Соціально-педагогічної роботи в закладах освіти», «Теорії та історії соціального виховання», «Соціальної політики». Зміст програми базується на основних положеннях силабусів зазначених освітніх компонентів, які вивчались студентами у передбачених навчальними планами семестрах, та доповнений сучасними науковими соціально-педагогічними дослідженнями.

Підготовка до атестаційного екзамену студентами повинна орієнтуватись на такі головні вимоги до змісту відповідей на всі питання білету:

- відображення усіх різновидів компетентностей (інтегральної, загальних, фахових) та програмових результатів навчання;
- розгляд основних положень питань має відбуватись у теоретико-методологічному, історико-еволюційному, технологічно-методичному аспектах і підтверджуватись прикладами з досвіду практичної діяльності, організації й управління соціальною педагогікою та соціальною роботою в різних сферах життєдіяльності з різними клієнтами та категоріями дітей і молоді; організації і проведення різних видів соціальної роботи;
- демонстрування обізнаності з найважливішими сучасними проблемами соціальної роботи; розуміння основних шляхів їх розв'язання; вільне орієнтування в сучасній літературі із соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Білет атестаційного екзамену складається з першого питання, яке за змістом вимагає відтворення студентами знань теоретичних положень соціальної педагогіки та соціальної роботи, умінь аналізувати, обґрунтовувати, з'ясовувати сутність, оперувати поняттями, пов'язувати теорію з практикою; другого питання, в якому відображені особливості соціальної педагогіки та соціальної роботи в системі соціальних інститутів та третього питання, яке спрямоване на виявлення у студентів знань про практичні аспекти методів і технологій соціальної роботи, умінь практично реалізувати професійні функції та головні напрями соціальної педагогіки та соціальної роботи з різними категоріями клієнтів, визначити рівень та можливі напрями професійного втручання.

Студенти під час екзамену відводиться на підготовку і виголошення відповіді 30 хвилин.

Перелік питань до атестаційного екзамену

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади соціальної педагогіки та соціальної роботи

1. Сутність, об'єкт, предмет, мета, завдання, зміст соціальної педагогіки.
2. Функції й основні категорії соціальної педагогіки.
3. Сутність, структура, етапи соціалізації особистості.
4. Фактори, агенти, механізми соціалізації особистості.
5. Сутність, види, форми соціальної адаптації особистості в соціалізації.

6. Поняття, функції, види, особливості засобів масової інформації в соціалізації особистості.
7. Сутність, функції, класифікація груп ровесників у соціалізації особистості.
8. Сутність, функції, класифікація, виховний потенціал сім'ї в соціалізації особистості.
9. Характеристика основних груп нормативних документів соціальної роботи
10. Конституційні засади соціальної роботи. Поняття соціального захисту населення.
11. Мінімальні державні соціальні стандарти та соціальні гарантії
12. Органи і служби у справах дітей, їх повноваження та структура
13. Служба освітнього омбудсмена: завдання, структура та повноваження
14. Права громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах.
15. Правові підстави реалізації соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

Розділ 2. Соціальна робота в системі соціальних інститутів

16. Сучасні уявлення щодо призначення теорій соціальної роботи. Класифікація теорій та моделей соціальної роботи.
17. Застосування комплексних (біопсихосоціальних, холістичних) теорій та моделей у соціальній роботі.
18. Теорія кризового втручання в соціальній роботі.
19. Зосереджена на завданні модель соціальної роботи.
20. Етапи та техніки процесу сімейної терапії.
21. Теорія і практичні моделі групової соціальної роботи
22. Соціальна робота в спільноті. Змістові компоненти соціальної роботи в громаді.
23. Технології профілактичної роботи соціального працівника/ ФСР/ соціального педагога.
24. Технології соціального та соціально-психологічного консультування та посередницької діяльності.
25. Технології зв'язку з громадськістю та взаємодії зі ЗМІ в соціальній роботі.
26. Технології сімейно-орієнтованої соціальної роботи. Оцінка потреб дитини та сім'ї.
27. Технології соціальної роботи з особами з інвалідністю та їхніми сім'ями.
28. Специфіка соціальної роботи з людьми похилого віку та пенсіонерами.
29. Професійна деформація особистості соціального працівника та прийоми й техніки попередження й подолання професійного (емоційного) вигорання фахівців соціальної сфери.
30. Поняття «ризик», «групи ризику». Діти, як категорія групи ризику.
31. Сутність соціальної дезадаптації. Види дезадаптованих підлітків. Соціальна робота з ними.
32. Зміст, форми та методи соціальної роботи з людьми похилого віку.
33. Поняття «юне материнство». Основні причини, проблеми і наслідки юного материнства.
34. Сутність, напрями та етапи соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами.
35. Поняття девіантної поведінки. Основні формування девіантної поведінки.
36. Підліток як суб'єкт девіантної поведінки. Реакції підліткового віку.
37. Поняття профілактики девіантної поведінки. Види та рівні профілактики.
38. Теорії профілактики девіантної поведінки.
39. Основні стратегії та моделі профілактики.

Розділ 3. Технологічні аспекти соціальної роботи

40. Основані напрями та зміст роботи соціального педагога в закладах освіти.
41. Внутрішня та зовнішня взаємодія й співпраця соціального педагога закладу освіти.

42. Просвітницька робота соціального педагога закладу освіти.
43. Профілактична робота соціального педагога закладу освіти.
44. Консультування в роботі соціального педагога закладу освіти.
45. Поняття і структура моральної свідомості особистості фахівця із соціальної роботи.
46. Вимоги до професійних якостей фахівця із соціальної роботи. Професійна відповідальність і професійна компетентність.
47. Вимоги професійного етикету до поведінки фахівця із соціальної роботи.
48. Професійний обов'язок соціального працівника як ключова категорія деонтології соціальної роботи.
49. Особливості етичного спілкування з клієнтами різної статі, віку.
50. Підходи до визначення категорії «соціальне виховання» у вітчизняній та зарубіжній соціально-педагогічній літературі.
51. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року в соціальному аспекті.
52. Еволюція реформування системи освіти в контексті національного соціального виховання в період незалежності України.
53. Вплив виховання на процес соціалізації особистості в історичній динаміці.
54. Культура й освіта в часи розквіту Київської держави (князювання Володимира Великого, Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха).
55. Роль школи та сім'ї у вихованні дітей через призму творчості Лесі Українки.
56. Інтелектуальне, духовне та фізичне виховання як провідні складові козацької педагогіки.
57. Основні концепції і програми соціального виховання особистості в зарубіжній педагогічній теорії XX століття («громадянське виховання», «трудові школи», «вільне виховання», «педагогіка особистості»).
58. Соціальна політика держави та її моделі.
59. Державна соціальна допомога вразливим категоріям населення як пріоритетний напрям соціальної політики.
60. Волонтерський рух і його вплив на реалізацію соціальної політики держави.

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Екзаменаційний білет складається з 3-х питань. Підсумкова оцінка є середньоарифметичною за відповіді на всі три питання.

При оцінюванні відповіді студентів на атестаційному екзамені враховуються наступні критерії:

1. Характер засвоєння знань (рівень усвідомлення, міцність запам'ятовування, обсяг, повнота, точність).
2. Якість знань (логіка мислення, аргументація, науковість, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення).
3. Ступінь оволодіння професійними вміннями і навичками.
4. Сформованість професійної техніки.

Кожен із цих критеріїв має свої показники, які можуть бути представлені у вигляді чотирьох рівнів готовності випускників до майбутньої професійної діяльності (високий, середній, достатній і низький) і оцінені відповідною кількістю балів.

Підсумкова оцінка університету (нормований рейтинговий бал)	Оцінка за національною шкалою	Оцінка ECTS	Показники
90-100 (високий рівень)	Відмінно	A	Студент виявив всебічні та систематизовані знання з соціальної педагогіки/соціальної роботи та технологій соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності, продемонстрував глибину і детальність аналізу питань, уміння розкривати сутність теоретичних положень та специфіку соціально-педагогічної діяльності в окремих закладах та з окремими категоріями населення, зміст технологій, обґрунтовувати їх вибір для практичної діяльності; правильно та вільно оперує категоріями і поняттями; доцільно і грамотно добирає необхідні для відповіді аргументи, ілюструє їх прикладами з майбутньої професійної діяльності, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу; відповіді чіткі, логічні, конкретні, мова літературна. При розв'язанні практичного завдання виявляє здатність аналітичного мислення, спирається на технологічний підхід, легко і швидко визначає професійні дії соціального педагога, добирає оптимальні методи та прийоми діяльності у конкретній ситуації, дає їх обґрунтування, демонструє оригінальність, творчий потенціал.
82-89 (середній рівень)	Дуже добре	B	Студент виявив повне засвоєння програми атестаційного екзамену, достатньо висвітлює теоретичні положення та з'ясовує суттєві сторони питань, правильно визначає зміст основних понять, демонструє володіння технологіями соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності, але при цьому допускає окремі неточності. При розв'язанні практичного завдання спирається на технологічний підхід, у цілому вірно визначає професійні дії фахівця із соціальної роботи та соціального педагога та добирає методи діяльності у конкретній ситуації, дає їх обґрунтування, наводить приклади.
75-81 (середній рівень)	Добре	C	Студент виявив повне засвоєння програми атестаційного екзамену, достатньо висвітлює теоретичні положення та з'ясовує суттєві сторони питань, правильно визначає зміст основних понять, демонструє володіння технологіями соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності, але при цьому допускає окремі неточності. При розв'язанні практичного завдання спирається на технологічний підхід, в основному визначає професійні дії соціального педагога та добирає методи діяльності у конкретній ситуації, але обґрунтування не завжди переконливе.
67-74 (достатній рівень)	Задовільно	D	Студент виявив знання основного матеріалу програми атестаційного екзамену в об'ємі, який необхідний для подальшої практичної роботи; продемонстрував у цілому

			правильність розуміння наукових положень і понять по суті, однак відповідь вирізняється поверховістю або фрагментарністю, наявні неточності та помилки у змісті відповіді; при розв'язанні практичного завдання професійні знання, технологічний підхід використовуються обмежено; переважає емпіричний рівень та стереотипність.
60-66 (достатній рівень)	Достатньо	Е	Студент виявив знання основного матеріалу програми атестаційного екзамену в обсязі, елементарно необхідному для подальшої практичної роботи; продемонстрував у цілому правильність розуміння теоретичних положень і наукових понять по суті, однак відповідь вирізняється обмеженістю, поверховістю або фрагментарністю, наявні утруднення, неточності та помилки у змісті відповіді; при розв'язанні практичного завдання професійні знання, технологічний підхід використовуються обмежено, вибір методів не завжди правильний; переважає емпіричний метод.
1-59 (низький рівень)	Незадовільно	FX	Студент виявив суттєві прогалини у засвоєнні програмового матеріалу, має значні труднощі в оперуванні категоріями та теоретичними положеннями соціальної роботи та соціальної педагогіки, висвітленні технологій соціально-педагогічної діяльності; відповідь вирізняється обмеженістю, фрагментарністю, наявні грубі помилки; при виконанні практичного завдання має утруднення, не спирається на алгоритм розв'язання, допускає помилки, виявляє обмеженість професійного мислення та несформованість відповідних умінь

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Активні методи просвітницької діяльності у профілактиці ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки: посібник для спеціалістів приймальників-розподільників, притулків для неповнолітніх та виховних колоній/ За заг. ред. Р.Г.Вайноли, Т.Л. Лях. К.: ТОВ «Перфект Стайл», 2007.
2. Все про соціальну роботу : навч. енциклопед. словник-довідник / [За ред. В. М. Пічі. Вид. 2-ге, виправлене, перероблене та доповнене]. Львів: «Новий Світ 2000», 2013. 616 с.
3. Дерев'янка С. П. Психологія молодіжних субкультур : навч.-метод. реком. Чернівці : НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2019. 76 с.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. редакцією проф. І. Д. Звереві. Київ, Сімферополь: Універсум. 2013. 536 с.
5. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. К. : Слово, 2008. 240 с.
6. Іванова І.Б. Методи соціальної роботи (на основі Державних стандартів соціальних послуг): навч. Посіб. К.: Університет «Україна», 2018. 302 с.

7. Карпенко О. Г., Романова Н. Ф. Теорія та практика соціальної роботи [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ. К. : Слово, 2015. 402 с.
8. Кейс-менеджмент внутрішньоопереміщених осіб : методичні рекомендації. URL : <http://ekmair.ukma.edu.ua/>.
9. Козирев М. П. Соціальна педагогіка : навч. посіб. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 351 с.
10. Костіна В. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі до профілактики дезадаптації учнів у різних соціальних інституціях : монографія. Харків : ХОГОКЗ, 2018. 363 с.
11. Кубицький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: Навч. посіб. 3-те вид. доп. і перероб. К.: Міленіум, 2015. 300 с.
12. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
13. Лопушняк Г. С. Державні соціальні стандарти, гарантії та нормативи: сутнісно-проблемні аспекти Соціально-трудова відносини: теорія та практика. 2014. № 2. С. 491-499. URL: <http://nbuv.gov.ua/>.
14. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота: теорія і практика [підручник]. 2-е вид. К: Каравела, 2015. 368 с.
15. Методи та технології роботи соціального педагога / Авт.-упоряд. С.П.Архипова, Г.Я.Майборода, О.В. Тютюнник. Навч. пос. К.: Слово, 2011. 496 с.
16. Петрович В.С. Я хочу бути тренером: настільна книга тренера-початківця : метод. рекомендації. 3-е вид. доповн. і преробл. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2017. 60 с.
17. Пірен М. І. Соціальна робота у територіальній громаді: теорія та практика [Текст] : підручник. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 328 с.
18. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
19. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України № 2558-III від 21.06.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2558-III>
20. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс : посібник з проведення тренінгу / Н. Гусак, В. Чернобровкіна та ін. ; за заг. ред. Н. Гусак. Київ : НаУКМА, 2017. 174 с. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/>.
21. Czerneta S. Treść i kierunki przygotowania pracowników socjalnych do pracy z podmiotami probacji. Knowledge. Education. Low. Managtmtnt. Nauka. Oświata. Prawo.Zarządzanie. 2016. № 4 (16). P. 26-34
22. Семигіна Т. В. Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2015. URL.: <http://nbuv.gov.ua/>.
23. СемигінаТ. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
24. Слосанська, Г.І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи : монографія. Тернопіль : Осадца Ю. В. 2018. 381 с.
25. Соціальна робота в Україні : навч. посібник / за заг. ред. І.Д. Зверевої, Г.М. Лактіоновой. К., 2004. 256 с.
26. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.

27. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 / А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман та ін. / За заг. ред.: Т. В. Журавель, З. П. Кияниці. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с
28. Соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді : монографія / [Алексєєнко Т. Ф., Жданович Ю. М., Малиношевський Р. В. та ін.] / за заг. ред. Т. Ф. Алексєєнко. К. : ТОВ "Задруга", 2017. 168 с.
29. Сушик Н. Булінг серед дітей як соціально-педагогічна проблема в загальноосвітніх навчальних закладах. *Нова педагогічна думка*. Рівне, 2017. № 1(89). С. 49–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2017_1_14
30. Сушик Н. Компетентнісний підхід у реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей підліткового та юнацького віку. *Нова педагогічна думка*. Рівне, 2020. № 2 (102). С. 161–167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2020_2_37
31. Сушик Н. Соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків. *Нова педагогічна думка*. Рівне, 2018. № 1(93). С. 83–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2018_1_21
32. Сушик Н. Соціально-педагогічна профілактика віктимної поведінки підлітків: теоретичний аспект. *Нова педагогічна думка*. Рівне, 2016. № 1(85). С. 38–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2016_1_12
33. Сушик Н., Шинкарук О. Соціально-педагогічна профілактика торгівлі людьми серед учнівської молоді: мета, завдання, зміст, види, форми, методи. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки* : зб. наук. праць. Сер.: Педагогічні науки. 2015. № 1 (302). С. 173–177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnup_2015_1_37
34. Теорія та історія соціальної роботи : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. О. О. Матрос ; [рец.: Коляда Н. М., Албул І. В.]. Умань : Візаві, 2020. 250 с.
35. Технології соціальної роботи за місцем проживання : навч. посібник / укладачі Іващенко К. В., Коцур І. В. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2015. 101 с.
36. Технології соціально-педагогічної роботи з сім'ями / Капська А.Й., Пеша І.В., Міхеєва О.Ю., Соляник М.Г. К.: «Видавничий Дім «Слово», 2015. 328 с.
37. Шинкарук В. Д., Теслюк В. М., Ковальчук Т. І. Технології соціально-педагогічної діяльності : підручник. Київ : Ліра-К, 2019. 375 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12525.pdf>
38. Шмагалскі Є. Самодопомога : технологія соціальних. Київ : Ресурсний центр «Гурт». URL: <http://gurt.org.ua/>.